

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

СИЛАБУС ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ГЕОГРАФІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО»

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.07 Середня освіта (Географія)
Освітня програма	Географія

Ужгород – 2021

Назва курсу	Географічне краєзнавство
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра фізичної географії та раціонального природокористування
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	01 «Освіта/Педагогіка» 014 «Середня освіта»
Викладачі курсу	Салюк Мар'яна Романівна
Профайл викладачів	https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff
E-mail	maryana.salyuk@uzhnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=6092
Мова викладання	Українська
Тривалість курсу	4 кредити ЄКТС / 120 годин
Обсяг курсу	48 годин – аудиторні заняття (30 години лекційні, 18 годин практичні роботи); 72 годин – самостійна робота студента.
Формат курсу	Очний. Проведення лекцій, практичних робіт, консультацій тощо.
Анотація до курсу	Курс «Географічне краєзнавство» є вибірковою дисципліною освітньо-професійної програми «Географія» зі спеціальності 014 «Середня освіта». Завдання навчальної дисципліни: - розглянути теоретичні аспекти географічного краєзнавства як наукової дисципліни, - окреслити методи та напрями краєзнавчих географічних досліджень, - визначити фактори, що впливали на розвиток географічного краєзнавства; - проаналізувати важливі природні, культурні, суспільно-політичні та економічні процеси регіональної географії як складової частини загальноукраїнського географічного простору. Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів: Змістовий модуль 1. Теоретичні і практичні засади географічного краєзнавства. Змістовий модуль 2. Краєзнавча характеристика України та Карпатського регіону.
Ключові слова	Краєзнавство, географічне краєзнавство, національне краєзнавство, географічні краєзнавчі дослідження, краєзнавча характеристика, форми краєзнавчої роботи.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення навчальної дисципліни «Географічне краєзнавство» є формування у студентів теоретичних та практичних засад географічного краєзнавства, знань про природу, населення, господарство, історію, культуру рідного краю та країни в цілому; опанування методикою географічних краєзнавчих досліджень, методики його викладання, набуття студентами навичок та вмінь самостійно вирішувати конкретні завдання

	при викладанні географічного краєзнавства у навчально-виховних освітніх закладах.
Пререквізити курсу	Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Географічне краєзнавство» є наявність освіти за першим (бакалаврським рівнем) або вищої освіти за другим рівнем з іншої спеціальності.
Очікувані результати навчання	У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен <i>Знати:</i> - зміст і завдання, основні терміни курсу, його значення для вивчення географії України; - методiku та джерела краєзнавчих досліджень; - основні питання та завдання географічного краєзнавства, етапи та історію його формування, значення для популяризації знань про Україну; - методiku проведення географічних краєзнавчих досліджень; - знати основні методи та організацію позакласної та позашкільної краєзнавчої роботи; основні напрями вивчення рідного краю. <i>Уміти:</i> - шукати інформацію з різних джерел; самостійно досліджувати суспільно-географічні об'єкти, процеси і явища глобального, регіонального та локального рівня з використанням сучасної методології; - аналізувати геопросторову організацію населення, економіки, соціальної, політичної і культурної сфери України; - проводити історико-етнографічне районування України, вирізняти етнографічні групи українського народу; - здійснювати описи природно-територіальних комплексів; - визначити етапи соціального та економічного розвитку регіону; - збирати краєзнавчий матеріал; проводити польове краєзнавче дослідження краю; - уміти організовувати позакласну та позашкільну краєзнавчу роботу з географії, планувати роботу краєзнавчого гуртка у школі.
Навчальні техніки та методи, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекції, презентації, практичні заняття; модульне контрольне опитування, усне опитування, реферати, презентації тощо. Методи навчання: словесні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, дискусія), практичні (семінарське заняття, практична робота), наочні (ілюстрації, демонстрації).
Необхідне обладнання	Технічні засоби: дидактичні матеріали (електронний варіант лекцій, комплексні контрольні роботи; презентації тощо); технічні пристрої (мультимедійні апарати, стенди, моделі, Інтернет ресурси) для пред'явлення дидактичного матеріалу; - пакети завдань для модульного та підсумкового контролю; система віртуального навчання «Moodle».

Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Критерії оцінювання модульної контрольної роботи Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Географічне краєзнавство» проводиться двічі на семестр згідно розкладу модульних контролів визначених навчальною частиною в межах годин, які відведені на лабораторні заняття. До модульної контрольної роботи допускаються студенти, які виконали усі види навчальної роботи. До початку модульної контрольної роботи студенти мають мати поточні підсумкові бали за практичні (семінарські) роботи та самостійну роботу. Максимальна кількість балів одержаних під час контрольної роботи № 1 становить 60 балів, модульної контрольної роботи № 2 – 50 балів. Виконання модульної контрольної роботи передбачає надання відповідей на тести та теоретичні питання. Робота містить 5 тестів та три теоретичні запитання. Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються. Під час другого модульного контролю викладач оголошує загальну кількість балів накопичених студентом. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то залік може бути виставлений за результатами модульних контролів на момент оголошення результатів. У разі, якщо студент бажає поліпшити свою оцінку, він складає залік за всією програмою навчальної дисципліни. При цьому в підсумковій оцінці не враховуються накопичені бали. Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю Семестровий контроль з дисципліни «Географічне краєзнавство» проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення семестрового контролю усна. Протягом семестру студенти можуть набрати від 0 до 100 балів, що переводяться в національну шкалу оцінювання і відповідно у шкалу ECTS. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то залік може бути виставлений за результатами модульних контролів на момент оголошення їх результатів.
Підсумковий контроль, форма	Залік у формі усної перевірки знань
Зміст курсу	Тема 1. Географічне краєзнавство як напрям досліджень. Тема 2. Етапи формування і розвитку географічного краєзнавства. Тема 3. Наукові центри і школи географічного краєзнавства в Україні. Тема 4. Термінологія та методи географічних краєзнавчих досліджень. Методика проведення географічних краєзнавчих досліджень. Тема 5. Теоретична і практична функція географічного краєзнавства. Тема 6. Географічне краєзнавство як метод вивчення просторових відмінностей країни. Тема 7. Краєзнавча характеристика України. Тема 8. Краєзнавча характеристика Карпатського регіону. Тема 9. Краєзнавча характеристика рідного краю (Закарпаття). Тема 10. Завдання географічного краєзнавства при проведенні економічних та адміністративних реформ. Тема 11. Пропедевтична і педагогічна функція географічного краєзнавства.

	Тема 12. Форми проведення краєзнавчої роботи в закладах освіти. Тема 13. Позакласна та позашкільна краєзнавча робота.
Література для вивчення дисципліни	Основна література 1. Кузьма-Качур М. І., Горват М. В. Основи краєзнавства: навч. посібн. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 256 с. 2. Основи краєзнавства: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / кол. авт.; за заг. ред. чл.-кор. НАНУ О. П. Реснта. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 276 с. 3. Верменич Я. Історична регіоналістика VS краєзнавство: маркери дослідження мереж соціальної взаємодії в часі та просторі // Краєзнавство, 2018. № 3. – С. 4-15. 4. Костриця М. Ю. Географічне краєзнавство України: теоретикометодологічні засади, історія, практика : автореф. дис. ... доктора геогр. наук : спец. 11.00.13 «Історія географії» / Михайло Юрійович Костриця. – К., 2007. – 25 с. Допоміжна література 1. Близняк М. Історичне краєзнавство: навчальний посібник / М. Близняк. – Острого : Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2011. – 236 с. 2. Бондаренко С. Шкільні краєзнавчі екскурсії / Світлана Бондаренко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2009. – № 8. – С. 11–18. 3. Дем'янчук Г. С. Українське краєзнавство: сторінки історії. К.: Просвіта 2006. – 293 с. 4. Дністрянський М.С. Етногеографія України: навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с. 5. Жванко Л. М. Краєзнавство: Конспект лекцій (для студентів усіх курсів денної і заочної форм навчання) /Авт.: Жванко Л. М.; Харк. нац.. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 163 с. 6. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні: Навч. посібник. – Львів: Світ, 1997. – 264 с. 7. Жупанський Я.І., Круль В.П. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства // Краєзнавство. – 1994. – № 1-2. – С. 3-7. 8. Заставецька Л. Б. Організація краєзнавчо-туристичної роботи в школі: курс лекцій. – Тернопіль: Видавничий центр ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2011. – 104 с. 9. Історичне краєзнавство. Навчальний посібник/ В. Голубко, С. Качараба, А. Середяк. – Ч.1. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. – 130 с. 10. Костриця М. Ю. Українське географічне краєзнавство: історія, методологія, постаті, практика. Житомир: Косенко, 2006. – 444 с. 11. Корнєєв О. В. Методика шкільного географічного краєзнавства. – Харків: Вид. група «Основа», 2007. – 144 с. 12. Костриця М. Початки географічного краєзнавства в Україні (XVIII - 50-ті роки XIX ст.) // Геогр. та основи економіки в школі. – 2001 – № 1. – С. 44–46. 13. Мариняк Н., Мариняк Я. Географічне краєзнавство в Україні у 30-90-ті роки XX ст. //Історія української географії: Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Вип. 2(4). – С. 39 – 43. 14. Мариняк Я. Теоретико-методологічні проблеми географічного краєзнавства в Україні // Історія української географії: Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук. теорет. часопис. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Вип. 2 (4). – С. 17 - 20.

	15. Мариняк Я.О. Географічне краєзнавство та методика його викладання. Навч. методичний посібник. – Тернопіль: Видавничий центр ТДПУ імені Володимира Гнатюка, 2003. – 64 с. 16. Обозний В.В. Краєзнавство. Навчальний посібник-практикум.- К.НПУ, 2004.-254с. 17. Обозний В.В. Краєзнавча підготовка вчителя: теоретичні і організаційно-практичні аспекти / За ред. проф. Л. П. Вовк.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2001. – 254 с. 18. Обозний В.В. Модернізація краєзнавчої освіти України у контексті євроінтеграційного процесу / Модернізація вищої освіти України у контексті євроінтеграційних процесів.- Житомир: Вид-во ЖДУ, 2007,с.93-99. 19. Обозний В.В. Туристсько-краєзнавча практика у педагогічному вузі. Навчальний посібник-практикум. -К.НПУ, 2004.-226с. 20. Олішевська Ю. А. Шкільне географічне краєзнавство: навчальний посібник. К.: “ФО-П Кравченко”, 2012. 175 с. 21. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство: Навч. посібник. – К.: Знання, 2006. – 246 с. 22. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник / В.С. Прокопчук; наук. ред. П.Т. Тронько; Кам’янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – К.: Кондор, 2010. – 240 с. 23. Сергійчук В.І. Етнічні межі і державний кордон України. Вид. 3-є, доповнене. Київ.: ПП Сергійчик М.І., 2008. –560 с. 24. Уривалкін О. М. Історичне краєзнавство: Навч. посібник. – Київ : КНТ, 2008. –296 с. 25. Шищенко П. Сутність географічного краєзнавства // Краєзнавство. Географія. Туризм. 2000. № 42. – С. 1-2
Інформаційні ресурси	http://www.geograf.com.ua/ http://geopom.at.ua/ http://rozumniki.net/catalog/products/geografiya http://geo-klass.at.ua/ http://www.elib.nplu.org https://tourlib.net/geogr.htm http://www.nbu.gov.ua/ http://nsku.org.ua/
Питання для підсумкового контролю	1. Зміст і завдання курсу Географічне краєзнавство. Об’єкт і предмет географічного краєзнавства. Зв’язок географічного краєзнавства з іншими науками та дисциплінами. 2. Структура краєзнавства: основні складові та галузеві напрями (географічне, історичне, суспільне, шкільне краєзнавство). 3. Географічне краєзнавство як складова частина національного краєзнавства. 4. Етапи формування і розвитку географічного краєзнавства. 5. Періодизація розвитку географічного краєзнавства: витоки – початки – становлення – утвердження. 6. Стихійно- і цілеспрямовано-описовий етап географічного краєзнавства України. 7. Формування організаційних форм та розквіт краєзнавства на початку ХХ ст. та етап складних трансформацій в умовах радянської тоталітарної системи. 8. Відродження географічного краєзнавства у незалежній Україні. 9. Просторові особливості розвитку географічного краєзнавства в Україні на сучасному етапі.

	10. Концентрація географо-краєзначих досліджень в університетських центрах. 11. Державне та суспільне краєзнавство у київському центрі. 12. Галицька школа географічного краєзнавства. Волино-Подільська науково-краєзнавча школа. 13. Особливості розвитку географічного краєзнавства на півдні та сході України (Харківська та Одеська школи). 14. Краєзнавча діяльність установ науки, освіти та культури. 15. Термінологія та понятійний апарат: край, територія, регіон. 16. Географічна регіоналістика та географічне краєзнавство. З 17. агальнонаукові методи дослідження. Міждисциплінарні методи дослідження. 18. Географічні методи та їх застосування в географічних краєзнавчих дослідженнях. Групування, типологія і систематизація джерел краєзнавчого спрямування. 19. Напрями досліджень географії краю. 20. Комплексне дослідження населеного пункту. Географічна урбаністика та руралістика. 21. Інноваційні напрями розвитку сучасного шкільного краєзнавства. 22. Внесок географічного краєзнавства у розвиток теорії географічних досліджень. 23. Поєднання краєзнавства та суспільно-географічних досліджень на регіональному рівні. 24. Необхідність детальних краєзнавчих досліджень при проведенні децентралізації та формуванні місцевих громад. 25. Соціальне значення географічного краєзнавства. 26. Використання результатів краєзнавчих досліджень для розвитку туризму. 27. Географічне краєзнавство як метод вивчення просторових відмінностей країни. 28. Історичний процес регіонального поділу української території. Передумови формування принципів нового розмежування території України. 29. Виділення сучасних історико-географічних земель – країв. 30. Проблема розробки з пізнавальною навчальною метою схеми регіонального поділу України. 31. Значення усталеного в історичному контексті традиційного поділу території України. 32. Територіальні відмінності геополітичного простору України. 33. Етносоціальні процеси і розселення в Україні. 34. Особливості географічного положення та історичного розвитку України. 35. Компонентна та ландшафтна структура природних комплексів, зміни біорозмаїття території України. 36. Заселеність та освоєність території України, культурні ландшафти. 37. Структурні зміни у господарстві та способі життя населення України. 38. Регіональні відміни території України. 39. Краєзнавча характеристика Карпатського регіону. 40. Географічне положення та історія розвитку Карпатського регіону. 41. Основні етапи географічних досліджень, визначні географи-краєзнавці. Природно-територіальний комплекси Карпатського регіону та їх компоненти, аналіз їхньої структури. 42. Регіональні відмінності в географічних та соціодемографічних процесах
--	--

	Карпатського регіону. 43. Галузева структура господарства Карпатського регіону. 44. Краєзнавча характеристика рідного краю (Закарпаття). 45. Особливості географічного та геополітичного положення Закарпаття та його історичний розвиток. 46. Компонентна та ландшафтна структура природних комплексів, зміни біорозмаїття території Закарпаття. 47. Заселеність та освоєність території Закарпаття, культурні ландшафти. Структурні зміни у господарстві та способі життя населення. 48. Вивчення природних комплексів в процесі шкільних екскурсій. Охорона природи рідного краю. 49. Завдання географічного краєзнавства при проведенні економічних та адміністративних реформ. 50. Комплексне краєзнавче дослідження території як необхідна умова успішного проведення адміністративних реформ. 51. Пропедевтична і педагогічна функція географічного краєзнавства. 52. Запровадження курсу географії рідного краю – виконання пропедевтичної функції краєзнавства. 53. Роль краєзнавства у підвищенні ефективності навчально-виховного процесу в школі. 54. Патріотичне та екологічне виховання під час краєзнавчої роботи. 55. Форми проведення краєзнавчої роботи в закладах освіти. Нормативні документи, що визначають краєзнавчу роботу в школі. 56. Робота краєзнавчих гуртків, форми і методи проведення. Організація факультативних занять з краєзнавства. Краєзнавчі музеї в школах та їх географічна складова. Краєзнавчі конференції та турніри, екскурсії та мандрівки. 57. Атрактивні об'єкти, визначні діячі та важливі історичні події як основа для планування краєзнавчих мандрівок. 58. Позакласна та позашкільна краєзнавча робота. 59. Форми і методи вивчення свого краю. Підведення підсумків краєзнавчої роботи. Шкільний краєзнавчий музей. 60. Підготовка й проведення екскурсій у шкільному музеї. 61. Краєзнавчі мандрівки та екскурсії. 62. Туристично-географічне краєзнавство. 63. Шкільна профорієнтаційна діяльність в сфері географії та туризму.
--	--